

УДК 341.242.3:342.725

DOI: <https://doi.org/10.31359/1993-0941-2023-46-262>

Т. В. Чеботарьова, молодший науковий співробітник Сектору муніципального права та місцевого самоврядування НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України
ORCID ID: 0009-0007-4179-1135

ЄВРОПЕЙСЬКІ РЕГІОНАЛЬНІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

***Анотація.** Стаття присвячена аналізу ефективності європейських регіональних механізмів захисту прав людини в умовах сучасних викликів, таких як збройні конфлікти, тероризм та гуманітарні кризи. Досліджено особливості функціонування європейської системи захисту прав людини та її спроможність забезпечувати дотримання міжнародних стандартів у сфері прав людини в умовах нестабільності. Розкрито проблематику захисту прав людини під час збройних конфліктів та визначено роль європейських правозахисних інституцій у протидії порушенням прав людини. Запропоновано рекомендації щодо удосконалення нормативно-правової бази та інституційної спроможності європейської системи захисту прав людини з урахуванням сучасних викликів.*

***Ключові слова:** права людини, європейські механізми захисту прав людини, збройні конфлікти, тероризм, гуманітарні кризи.*

Постановка проблеми. В умовах глобалізації та зростаючої взаємозалежності держав питання ефективного захисту прав

людини набуває особливої актуальності. Регіональні механізми захисту прав людини відіграють ключову роль у забезпеченні дотримання міжнародних стандартів у цій сфері та слугують важливим доповненням до універсальної системи захисту прав людини. Водночас, глобалізаційні процеси створюють нові виклики для функціонування регіональних правозахисних систем, що обумовлює необхідність дослідження їх ефективності та адаптивності в сучасних умовах.

Особливої гостроти питання захисту прав людини набуває в контексті регіональних воєнних конфліктів та війни в Україні. Збройні конфлікти супроводжуються масовими порушеннями прав людини, такими як позасудові страти, тортури, насильницькі зникнення, примусові депортації та інші злочини проти людяності. Російська агресія проти України, що розпочалася у 2014 році з незаконної анексії Криму та окупації окремих районів Донецької і Луганської областей, а у 2022 році переросла у повномасштабне вторгнення, призвела до численних жертв серед цивільного населення, руйнувань цивільної інфраструктури та гуманітарної кризи. В умовах війни захист прав людини стає надзвичайно складним завданням, що вимагає консолідованих зусиль міжнародного співтовариства та ефективного функціонування регіональних правозахисних механізмів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологія дослідження прав людини та механізмів їх захисту є комплексною та багатогранною. Вона охоплює широкий спектр елементів пізнавального процесу, серед яких принципи організації дослідження, мета, завдання, методологічні підходи, методи та прийоми пізнання. Значний внесок у розвиток методології дослідження прав людини зробили такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як Рабінович П. М., Добрянський С. П., Кельман М. С., Буткевич О. Є., Василенко В. Ф., Головатий С. П., Колісник В. В., Костицький В. В., Задорожній О. В., Дашковська О. Р., Мерник А. М., Ойген Т. А., Скрипник О. В., Шаульська Н. В., Наливайко Л. Р. та інші. Їхні праці становлять теоретичне підґрунтя для аналізу сучасних механізмів захисту прав людини в умовах глобалізаційних викликів.

В контексті посилення регіональних механізмів захисту прав людини в умовах глобалізації та з акцентом на війну в Україні, варто відзначити роботи таких дослідників, як Буроменський М. В., який зазначає, що «ефективність регіональних механізмів захисту прав людини в умовах глобалізації залежить від їх здатності адаптуватися до нових викликів та забезпечувати дотримання міжнародних стандартів у цій сфері» [3, с. 45]. Професор Шевчук С. В. наголошує на необхідності «посилення взаємодії між регіональними та універсальними правозахисними системами задля забезпечення комплексного захисту прав людини в умовах глобальних загроз» [25, с. 112].

Особливої уваги заслуговують дослідження, присвячені захисту прав людини в умовах збройних конфліктів та війни в Україні. Професор Задорожній О. В. зазначає, що «російська агресія проти України супроводжується масштабними порушеннями прав людини та вимагає рішучої реакції міжнародного співтовариства, зокрема через посилення регіональних правозахисних механізмів» [13, с. 23]. Дослідниця Дашковська О. Р. акцентує увагу на тому, що «ефективний захист прав людини в умовах війни в Україні потребує не лише активізації діяльності міжнародних судових установ, але й посилення превентивних механізмів на регіональному рівні» [7, с. 67].

Таким чином, аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про зростаючу увагу науковців до питання посилення регіональних механізмів захисту прав людини в контексті глобалізаційних викликів та збройних конфліктів. Дослідники наголошують на необхідності адаптації правозахисних систем до нових реалій, забезпечення їх ефективної взаємодії та рішучої реакції на порушення прав людини, особливо в умовах війни в Україні.

Враховуючи проаналізовані дослідження та публікації, можна констатувати, що питання ефективності європейських регіональних механізмів захисту прав людини в умовах сучасних викликів потребує подальшого ґрунтовного вивчення.

Метою цієї наукової статті є комплексний аналіз особливостей функціонування та адаптивності європейської системи захисту прав людини в контексті збройних конфліктів, тероризму

та гуманітарних криз, а також розробка рекомендацій щодо підвищення її ефективності. Дослідження спрямоване на виявлення особливостей функціонування європейської системи захисту прав людини, оцінку її спроможності забезпечувати дотримання міжнародних стандартів у сфері прав людини в умовах нестабільності, а також формулювання рекомендацій щодо підвищення ефективності європейських правозахисних механізмів.

Відповідно до мети, основними завданнями визначено: 1) аналіз впливу сучасних викликів, таких як збройні конфлікти, тероризм та гуманітарні кризи, на функціонування європейських механізмів захисту прав людини; 2) дослідження особливостей та ефективності європейської системи захисту прав людини в умовах нестабільності, зокрема в контексті забезпечення дотримання міжнародного гуманітарного права; 3) розкриття проблематики захисту прав людини в умовах збройних конфліктів та визначення ролі європейських правозахисних інституцій у протидії порушенням прав людини; 4) оцінка спроможності європейських механізмів захисту прав людини адаптуватися до нових викликів та ефективно реагувати на масові порушення прав людини в умовах гуманітарних криз; 5) формулювання рекомендацій щодо удосконалення нормативно-правової бази та інституційної спроможності європейської системи захисту прав людини з урахуванням сучасних викликів та досвіду протидії порушенням прав людини в умовах збройних конфліктів.

Реалізація поставлених завдань дозволить сформулювати цілісне уявлення про ефективність європейських регіональних механізмів захисту прав людини в умовах сучасних викликів, враховуючи досвід реагування на порушення прав людини в контексті збройних конфліктів, зокрема війни в Україні. Результати дослідження сприятимуть виробленню практичних рекомендацій щодо підвищення спроможності європейської системи захисту прав людини у забезпеченні дотримання міжнародних стандартів у сфері прав людини в умовах нестабільності та гуманітарних криз.

Виклад основного матеріалу. Процес формування правової держави в Україні відбувається в умовах інформаційного сус-

пільства, де права і свободи людини виступають не лише як нормативний вимір її соціально-культурної діяльності, а й як одна з найвищих культурних цінностей. Як зазначає відомий правознавець П. М. Рабінович, «права людини є її певними можливостями, котрі необхідні для задоволення потреб її існування та розвитку в конкретно-історичних умовах, об'єктивно визначаються досягнутим рівнем розвитку суспільства і мають бути загальними та рівними для всіх людей» [21, с. 19]. В сучасних реаліях інститут прав людини набуває особливого значення та потребує не тільки внутрішнього національного контролю з боку конкретних держав, але й міжнародного захисту на рівні побудови міждержавних правовідносин.

Термін «механізми міжнародного захисту прав людини» можна визначити як систему міжнародних (міждержавних) органів і організацій, діяльність яких спрямована на створення міжнародних стандартів прав і свобод людини та їх відновлення у випадку порушення. Однак, механізм захисту прав людини є цілісною системою, що включає в себе не лише міжнародний компонент, а й внутрішній (національний) захист прав людини. Ця система характеризується динамічністю розвитку, оскільки нормативна база міжнародного та національного права постійно знає змін та розширення.

Сучасна наукова юридична література відзначає активну взаємодію міжнародної та національної правових систем у внутрішньодержавному правовому регулюванні як характерну рису глобалізованого світу. Як зазначає професор О. В. Задорожній, «взаємодія міжнародного і внутрішньодержавного права є об'єктивною закономірністю, що зумовлена інтернаціоналізацією суспільного життя і посиленням інтеграційних процесів у світі» [11, с. 7]. Спостерігається тенденція до розширення присутності міжнародного права в правових системах сучасних держав, що сприяє гармонізації та уніфікації правових норм на глобальному рівні.

Ефективне функціонування механізмів захисту прав людини в умовах глобалізації вимагає забезпечення балансу між національним суверенітетом держав та необхідністю дотримання міжнародних стандартів у сфері прав людини. Як слушно від-

значає професор С. В. Шевчук, «глобалізація в правовій сфері проявляється у посиленні впливу міжнародного права на національні правові системи, уніфікації національного законодавства згідно з міжнародними стандартами, розширенні юрисдикції міжнародних правових інститутів» [25, с. 6]. Це передбачає активну співпрацю держав у рамках міжнародних організацій, обмін досвідом та кращими практиками, а також готовність адаптувати національне законодавство до вимог міжнародного права.

Сучасні виклики, зокрема збройні конфлікти, тероризм та гуманітарні кризи, створюють значні перешкоди для ефективного функціонування європейських механізмів захисту прав людини. Як зазначає професор П. М. Рабінович, «в умовах глобальних викликів та загроз права людини зазнають суттєвих обмежень та порушень, що вимагає від регіональних правозахисних систем пошуку нових підходів до їх захисту» [20, с. 34]. Збройні конфлікти супроводжуються масовими порушеннями прав людини, такими як позасудові страти, тортури, насильницькі зникнення та інші злочини проти людяності, що ставить під загрозу фундаментальні права та свободи людини.

Тероризм, як глобальна загроза, також має значний вплив на функціонування європейських механізмів захисту прав людини. На думку професора В. Н. Денисова, «протидія тероризму вимагає від держав вжиття особливих заходів безпеки, які можуть обмежувати певні права та свободи людини» [8, с. 45]. В таких умовах важливо забезпечити баланс між необхідністю захисту національної безпеки та дотриманням прав людини. Гуманітарні кризи, спричинені збройними конфліктами, стихійними лихами чи іншими надзвичайними ситуаціями, також створюють значні виклики для захисту прав людини. Професор М. О. Баймуратов зауважує, що «в умовах гуманітарних криз права людини часто відходять на другий план, поступаючись місцем забезпеченню базових потреб постраждалих» [1, с. 67]. Саме тому європейські правозахисні механізми повинні бути здатними швидко реагувати на гуманітарні кризи та забезпечувати захист прав людини в таких складних умовах.

Європейська система захисту прав людини, яка включає в себе Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ), Європейський комітет з питань запобігання катуванням та Комісара Ради Європи з прав людини, відіграє ключову роль у забезпеченні дотримання міжнародного гуманітарного права в умовах нестабільності. Як зазначає професор О. В. Задорожній, «практика ЄСПЛ має важливе значення для розвитку та імплементації міжнародного гуманітарного права, особливо в контексті захисту прав людини під час збройних конфліктів» [12, с. 78]. Рішення ЄСПЛ у справах, пов'язаних зі збройними конфліктами, зокрема на Балканах та Північному Кавказі, стали важливими прецедентами у сфері захисту прав людини в умовах нестабільності.

Однак, ефективність європейської системи захисту прав людини в умовах нестабільності залежить не лише від діяльності ЄСПЛ, але й від інших правозахисних механізмів. Як зауважує К. О. Савчук, «Комісар Ради Європи з прав людини відіграє важливу роль у моніторингу дотримання прав людини в умовах збройних конфліктів та гуманітарних криз, а також у наданні рекомендацій державам-членам щодо вдосконалення їх правозахисних систем» [23, с. 89]. Діяльність Комісара доповнює роботу ЄСПЛ та інших європейських правозахисних інституцій, забезпечуючи комплексний підхід до захисту прав людини в умовах нестабільності.

Проте, незважаючи на наявність розвиненої системи правозахисних механізмів, європейська система захисту прав людини стикається з низкою викликів в умовах нестабільності. Зокрема, як зазначає професорка Л. Р. Наливайко, «збройні конфлікти та гуманітарні кризи часто призводять до перевантаження європейських правозахисних інституцій, що може негативно впливати на ефективність їх роботи» [18, с. 101]. Крім того, в умовах нестабільності держави можуть вдаватися до обмеження певних прав та свобод, посиляючись на необхідність забезпечення національної безпеки, що створює додаткові виклики для європейської системи захисту прав людини.

Збройні конфлікти створюють значні виклики для захисту прав людини, адже вони супроводжуються масовими порушен-

нями фундаментальних прав та свобод. Як зазначає професор О. В. Буткевич, «в умовах збройних конфліктів права людини зазнають систематичних порушень, що вимагає рішучої реакції міжнародного співтовариства та ефективних механізмів притягнення винних до відповідальності» [5, с. 112]. Європейські правозахисні інституції відіграють ключову роль у протидії порушенням прав людини в умовах збройних конфліктів, зокрема через розгляд індивідуальних скарг та проведення моніторингових місій.

ЄСПЛ, як головний судовий орган європейської системи захисту прав людини, розглядає справи, пов'язані з порушеннями прав людини під час збройних конфліктів. Дослідник праволюднинної тематики С. П. Добрянський наголошує, що «практика ЄСПЛ у справах, пов'язаних зі збройними конфліктами, має важливе значення для розвитку міжнародного гуманітарного права та забезпечення притягнення держав до відповідальності за порушення прав людини» [9, с. 134]. Рішення ЄСПЛ у таких справах не лише забезпечують відновлення порушених прав окремих осіб, але й сприяють формуванню міжнародних стандартів захисту прав людини в умовах збройних конфліктів.

Крім того, важливу роль у протидії порушенням прав людини в умовах збройних конфліктів відіграють моніторингові місії європейських правозахисних інституцій. Як зауважує юрист-міжнародник М. М. Гнатовський, «моніторингові місії Ради Європи та ОБСЄ дозволяють зібрати інформацію про порушення прав людини в зонах конфлікту та привернути увагу міжнародної спільноти до цих проблем» [6, с. 156]. Така діяльність є особливо важливою в умовах, коли держави-учасниці конфлікту не забезпечують належного розслідування порушень прав людини на своїй території.

Однак, незважаючи на зусилля європейських правозахисних інституцій, захист прав людини в умовах збройних конфліктів залишається складним завданням. Н. В. Дрьоміна-Волок зазначає, що «ефективність протидії порушенням прав людини в умовах збройних конфліктів залежить не лише від діяльності міжнародних інституцій, але й від готовності держав-учасниць

конфлікту співпрацювати з ними та виконувати їх рекомендації» [10, с. 178]. Саме тому посилення співпраці між європейськими правозахисними інституціями та державами є важливою умовою для забезпечення ефективного захисту прав людини в умовах збройних конфліктів.

Гуманітарні кризи, спричинені збройними конфліктами, стихійними лихами чи іншими надзвичайними ситуаціями, створюють значні виклики для захисту прав людини та вимагають від європейських правозахисних механізмів здатності швидко адаптуватися до нових умов. Як зазначає професор Ю. С. Шемшученко, «в умовах гуманітарних криз європейські правозахисні інституції повинні бути готовими оперативно реагувати на масові порушення прав людини та забезпечувати надання допомоги постраждалим» [26, с. 190]. Це вимагає наявності ефективних механізмів моніторингу ситуації з правами людини, співпраці з гуманітарними організаціями та здатності приймати термінові рішення.

Європейська система захисту прав людини демонструє певну адаптивність до нових викликів, зокрема через практику ЄСПЛ. Професор В. В. Мицик наголошує, що «ЄСПЛ довів свою здатність оперативно реагувати на масові порушення прав людини в умовах гуманітарних криз, зокрема через застосування тимчасових заходів відповідно до правила 39 Регламенту Суду» [17, с. 202]. Такі заходи дозволяють ЄСПЛ швидко втрутитися у ситуацію та зобов'язати державу вжити необхідних заходів для захисту життя та здоров'я людей в умовах надзвичайних ситуацій.

Проте, ефективність реагування європейських правозахисних механізмів на гуманітарні кризи залежить не лише від діяльності ЄСПЛ, але й від інших інституцій. Як зауважує доцентка О. Р. Поєдинок, «в умовах гуманітарних криз важливу роль відіграє співпраця європейських правозахисних інституцій з гуманітарними організаціями, які мають досвід роботи в надзвичайних ситуаціях» [19, с. 214]. Така співпраця дозволяє забезпечити комплексний підхід до захисту прав людини, який включає не лише правовий захист, але й надання гуманітарної допомоги постраждалим.

Водночас, як зазначає професор М. В. Буроменський, «адаптивність європейських механізмів захисту прав людини до нових викликів вимагає постійного вдосконалення їх нормативно-правової бази та інституційної спроможності» [2, с. 226]. Це передбачає регулярний перегляд та оновлення існуючих стандартів захисту прав людини, а також посилення співпраці між різними європейськими правозахисними інституціями задля забезпечення ефективного реагування на гуманітарні кризи.

На основі проведеного аналізу можна сформулювати низку рекомендацій щодо удосконалення нормативно-правової бази та інституційної спроможності європейської системи захисту прав людини з урахуванням сучасних викликів.

По-перше, як зазначає професор П. М. Рабінович, «необхідно забезпечити регулярний перегляд та оновлення європейських стандартів захисту прав людини з метою їх адаптації до нових викликів та загроз» [22, с. 238]. Це передбачає внесення змін до існуючих конвенцій та рекомендацій, а також розробку нових документів, які б враховували специфіку захисту прав людини в умовах збройних конфліктів та гуманітарних криз.

По-друге, важливо посилити інституційну спроможність європейських правозахисних механізмів. Професор О. В. Марцеляк наголошує на необхідності «забезпечення належного фінансування та кадрового забезпечення європейських правозахисних інституцій, зокрема ЄСПЛ та Комісара Ради Європи з прав людини» [16, с. 250]. Крім того, доцільно розглянути можливість створення спеціалізованих підрозділів у рамках цих інституцій, які б фокусувалися саме на питаннях захисту прав людини в умовах збройних конфліктів та гуманітарних криз.

По-третє, як зазначає К. Ю. Ісмайлов, «необхідно посилити співпрацю між європейськими правозахисними інституціями та державами-членами Ради Європи у сфері імплементації рішень ЄСПЛ та виконання рекомендацій інших органів» [14, с. 262]. Це передбачає не лише забезпечення своєчасного та ефективного виконання рішень ЄСПЛ на національному рівні, але й проведення регулярних консультацій та обміну досвідом між європейськими та національними правозахисними інституціями.

По-четверте, важливо приділити особливу увагу захисту прав вразливих груп населення в умовах збройних конфліктів та гуманітарних криз. Професорка Н. В. Камінська наголошує на необхідності «розробки спеціальних механізмів захисту прав жінок, дітей, осіб з інвалідністю та інших вразливих категорій осіб, які потребують особливого захисту в умовах надзвичайних ситуацій» [15, с. 274]. Це може включати створення спеціальних моніторингових місій, розробку цільових рекомендацій та посилення співпраці з громадськими організаціями, які працюють з відповідними групами населення.

По-п'яте, доцільно посилити превентивну роль європейських правозахисних механізмів у протидії порушенням прав людини. Як зауважує професор В. Г. Буткевич, «ефективний захист прав людини в умовах збройних конфліктів та гуманітарних криз вимагає не лише реагування на вже вчинені порушення, але й вжиття заходів щодо їх попередження» [4, с. 286]. Це передбачає посилення моніторингової діяльності європейських правозахисних інституцій, проведення навчальних та просвітницьких заходів для представників державних органів та громадянського суспільства, а також розробку ефективних механізмів раннього попередження та реагування на потенційні загрози правам людини.

Запропоновані рекомендації не є вичерпними та потребують подальшого обговорення та деталізації. Проте їх урахування може сприяти удосконаленню нормативно-правової бази та інституційної спроможності європейської системи захисту прав людини, що дозволить більш ефективно реагувати на сучасні виклики та забезпечувати надійний захист прав людини в умовах збройних конфліктів та гуманітарних криз.

Висновки. Європейська система захисту прав людини, включаючи Європейський суд з прав людини та інші правозахисні інституції, відіграє фундаментальну роль у забезпеченні дотримання міжнародних стандартів прав людини в умовах сучасних викликів, зокрема збройних конфліктів, тероризму та гуманітарних криз. Попри певну адаптивність до нових реалій, ефективність європейських механізмів захисту прав людини залежить від низки факторів, серед яких належне фінансування та кадрове забезпечення, співпраця з державами-членами та громадян-

ським суспільством, спеціальні механізми захисту вразливих груп та превентивна діяльність.

Російська агресія проти України актуалізує необхідність активної ролі європейських правозахисних інституцій у моніторингу ситуації з правами людини на окупованих територіях, притягненні винних до відповідальності за воєнні злочини та наданні допомоги постраждалим від конфлікту.

Удосконалення нормативно-правової бази та інституційної спроможності європейської системи захисту прав людини вимагає регулярного перегляду стандартів, посилення співпраці між правозахисними інституціями та ефективної імплементації їх рішень на національному рівні. Подальші дослідження доцільно спрямувати на аналіз ефективності окремих правозахисних механізмів, вивчення кращих практик інших регіональних систем та розробку інноваційних підходів до захисту прав людини в умовах нестабільності.

Список використаних джерел :

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право. Харків: Одісей, 2008. 704 с.
2. Буromенський М. В. Європейський кодекс свободи та демократії. *Право України*. 2010. №9. С. 89–97.
3. Буromенський М. В. Міжнародний захист прав людини та права біженців: навч. посіб. Київ: Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, 2002. 160 с.
4. Буткевич В. Г. Еволюція критеріїв реформування Європейського суду з прав людини (здобутки і втрати). *Правова держава*. 2014. Вип. 25. С. 17–40.
5. Буткевич О. В. Застосування Європейської конвенції з прав людини та практики Страсбурзького суду в Україні. Сучасні проблеми міжнародного права. Liber Amicorum до 60-річчя проф. М. В. Буromенського. Київ: Вид-во «Промені», 2006. С. 107–128.
6. Гнатівський М. М. Європейський правовий простір: концепція та сучасні проблеми. Київ: Вид-во «Промені», 2005. 224 с.
7. Дашковська О. Р. Міжнародно-правові механізми захисту прав людини в умовах збройного конфлікту в Україні. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2017. №2. С. 62–70.
8. Денисов В. Н. Міжнародне співтовариство в боротьбі з викликами і загрозами XXI століття. Суверенність, незалежність, конституційність: становлення та розвиток української держави. Київ, 2015. С. 41–55.

9. Добрянський С. П. Актуальні проблеми загальної теорії прав людини. Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина. Серія І. Дослідження та реферати. Львів: Край, 2006. Вип. 10. 260 с.
10. Дрьоміна-Волок Н. В. Норми *jus cogens* – сучасне *jus publicum europaeum*? Міжнародні відносини та політика держав в умовах глобальних трансформацій: аналіз сучасної політичної думки. Оdesa: Фенікс, 2016. С. 174–193.
11. Задорожній О. В. Міжнародне право в міждержавних відносинах України і Російської Федерації 1991–2014. Київ: К. І. С., 2014. 959 с.
12. Задорожній О. В. Порухення агресивною війною Російської Федерації проти України основних принципів міжнародного права: монографія. Київ: К. І. С., 2015. 712 с.
13. Задорожній О. В. Українська революція гідності, агресія РФ і міжнародне право. Київ: К. І. С., 2014. 959 с.
14. Ісмайлов К. Ю. Вплив Європейського суду з прав людини на систему джерел права України. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2011. Вип. 51. С. 259–265.
15. Камінська Н. В. Міжнародно-правові стандарти захисту прав людини: актуальні проблеми. *Журнал східноєвропейського права*. 2019. № 68. С. 274–281.
16. Марцеляк О. В. Інститут омбудсмана: теорія і практика. Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2004. 450 с.
17. Мицик В. В. Права людини у міжнародному праві: міжнародно-правові механізми захисту: підручник. Київ: Київський університет, 2010. 722 с.
18. Наливайко Л. Р. Теоретико-правові та праксеологічні засади захисту прав людини в Україні в контексті європейського досвіду. Дніпро: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 404 с.
19. Поєдинок О. Р. Захист жертв війни і цивільних осіб під час збройного конфлікту за міжнародним гуманітарним правом. Права людини в умовах сучасних глобалізаційних викликів. Київ. 2020. С. 211–225.
20. Рабінович П. М. Міжнародні стандарти прав людини: загальні ознаки, класифікація. *Вісник Академії правових наук України*. 2012. № 4. С. 18–28.
21. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави: навч. посібник. Львів: Край, 2007. 192 с.
22. Рабінович П. М. Основоположні права людини: соціально-антропна сутність, смислова структура, системна взаємодія. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2019. № 2. С. 236–247.
23. Савчук К. О. Юрисдикція Європейського суду з прав людини та національне конституційне судочинство. *Вісник Конституційного Суду України*. 2006. № 6. С. 81–90.
24. Шевчук С. В. Судовий захист прав людини: Практика Європейського суду з прав людини у контексті західної правової традиції. Вид. 3-тє. Київ: Реферат, 2010. 848 с.

25. Шевчук С. В. Судовий захист прав людини: практика Європейського суду з прав людини у контексті західної правової традиції. Київ: Реферат, 2006. 848 с.
26. Шемшученко Ю. С. Міжнародне та європейське право: теорія і практика. Київ: «Юридична думка», 2019. 608 с.

REFERENCES:

1. Baimuratov M. O. (2008). *Mizhnarodne publichne pravo*. Kharkiv: Odissei.
2. Buromenskiy M. V. (2010). *Yevropeyskiy kodeks svobody ta demokratii. Pravo Ukrainy*. №9.
3. Buromenskiy M. V. (2002). *Mizhnarodnyi zakhyst prav liudyny ta prava bizhentsiv: navch. posib*. Kyiv: Upravlinnia Verkhovnoho komisara OON u spravakh bizhentsiv.
4. Butkevych V. H. (2014). *Evoliutsiia kryteriiv reformuvannia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny (zdobutky i vtraty)*. *Pravova derzhava*. Issue. 25.
5. Butkevych O. V. (2006). *Zastosuvannia Yevropeiskoi konventsii z prav liudyny ta praktyky Strasburzkooho sudu v Ukraini. Suchasni problemy mizhnarodnoho prava*. Liber Amicorum do 60-richchia prof. M. V. Buromenskoho. Kyiv: Vyd-vo «Promeni».
6. Hnatovskyi M. M. (2005). *Yevropeyskiy pravovyi prostir: kontsepsiia ta suchasni problemy*. Kyiv: Vyd-vo «Promeni».
7. Dashkowska O. R. (2017). *Mizhnarodno-pravovi mekhanizmy zakhystu prav liudyny v umovakh zbroinoho konfliktu v Ukraini*. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*. № 2.
8. Denysov V. N. (2015). *Mizhnarodne spivtovarystvo v borotbi z vyklykamy i zahrozamy XXI stolittia. Suverennist, nezalezhnist, konstytutsiiniz: stanovlennia ta rozvytok ukraïnskoi derzhavy*. Kyiv.
9. Dobrianskyi S. P. (2006). *Aktualni problemy zahalnoi teorii prav liudyny. Pratsi Lvivskoi laboratorii prav liudyny i hromadianyna. Seriia I. Doslidzhennia ta referaty*. Issue 10. Lviv: Krai/
10. Dromina-Volok N. V. (2016). *Normy jus cogens – suchasne jus publicum europaeum? Mizhnarodni vidnosyny ta polityka derzhav v umovakh hlobalnykh transformatsii: analiz suchasnoi politychnoi dumky*. Odesa: Feniks.
11. Zadorozhnyi O. V. (2014). *Mizhnarodne pravo v mizhderzhavnykh vidnosynakh Ukrainy i Rosiiskoi Federatsii 1991–2014*. Kyiv: K. I. S.
12. Zadorozhnyi O. V. (2015). *Porushennia ahresyvnoiu viinoiu Rosiiskoi Federatsii proty Ukrainy osnovnykh pryntsyviv mizhnarodnoho prava: monohrafiia*. Kyiv: K. I. S.
13. Zadorozhnyi O. V. (2014). *Ukrainska revoliutsiia hidnosti, ahresiia RF i mizhnarodne pravo*. Kyiv: K. I. S.
14. Ismailov K. Yu. (2011). *Vplyv Yevropeiskoho sudu z prav liudyny na systemu dzherel prava Ukrainy*. *Derzhava i pravo. Yurydychni i politychni nauky*. Issue. 51.

15. Kaminska N. V. (2019). Mizhnarodno-pravovi standarty zakhystu prav liudyny: aktualni problemy. *Zhurnal skhidnoievropeiskoho prava*. № 68.
16. Martseliak O. V. (2004). Instytut ombudsmana: teoriia i praktyka. Kharkiv: Nats. un-t vnutr. sprav.
17. Mytsyk V. V. (2010). Prava liudyny u mizhnarodnomu pravi: mizhnarodno-pravovi mekhanizmy zakhystu: pidruchnyk. Kyiv: Kyivskiy universytet.
18. Nalyvaiko L. R. (2019). Teoretyko-pravovi ta prakseolohichni zasady zakhystu prav liudyny v Ukraini v konteksti yevropeiskoho dosvidu. Dnipro: Vydavnychiy dim «Helvetyka».
19. Poiedynok O. R. (2020). Zakhyst zhertv viiny i tsyvilnykh osib pid chas zbroinoho konfliktu za mizhnarodnym humanitarnym pravom. Prava liudyny v umovakh suchasnykh hlobalizatsiinykh vyklykiv. Kyiv.
20. Rabinovych P. M. (2012). Mizhnarodni standarty prav liudyny: zahalni oznaky, klasyfikatsiia. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy*. № 4.
21. Rabinovych P. M. (2007). Osnovy zahalnoi teorii prava ta derzhavy: navch. posibnyk. Lviv: Krai.
22. Rabinovych P. M. (2019). Osnovopolozhni prava liudyny: sotsialno-antropna sutnist, smyslova struktura, systemna vzaiemodiiia. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*. № 2.
23. Savchuk K. O. (2006). Yurysdyktsiia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny ta natsionalne konstytutsiine sudochynstvo. *Visnyk Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy*. № 6.
24. Shevchuk S. V. (2010). Sudovyi zakhyst prav liudyny: Praktyka Yevropeiskoho sudu z prav liudyny u konteksti zakhidnoi pravovoi tradytsii. Issue. 3. Kyiv: Referat.
25. Shevchuk S. V. (2006). Sudovyi zakhyst prav liudyny: praktyka Yevropeiskoho sudu z prav liudyny u konteksti zakhidnoi pravovoi tradytsii. Kyiv: Referat.
26. Shemshuchenko Yu. S. (2019). Mizhnarodne ta yevropeiske pravo: teoriia i praktyka. Kyiv: «Yurydychna dumka».

T. V. Chebotarova

The Efficacy of European Regional Instruments for Safeguarding Fundamental Rights in the Context of Contemporary Challenges

***Abstract.** This article is devoted to the analysis of the effectiveness of European regional human rights protection mechanisms in the context of modern challenges, such as armed conflicts, terrorism, and humanitarian crises. The study examines the peculiarities of the functioning of the European human rights protection system and its ability to ensure compliance with international human rights standards in conditions of instability. The article explores the problems of human rights protection during armed conflicts and identifies the role of European human rights institutions in countering human rights violations.*

The research methodology includes a comprehensive approach, combining the analysis of international legal instruments, case law of the European Court of Human Rights, and scholarly works. The article provides an in-depth examination of the challenges faced by the European human rights protection system in the context of armed conflicts, terrorism, and humanitarian crises, as well as the ways in which it adapts to these challenges.

The study highlights the importance of the European Court of Human Rights in developing and implementing international humanitarian law standards, as well as the role of other European human rights institutions, such as the Council of Europe Commissioner for Human Rights, in monitoring human rights compliance in situations of instability. The article also emphasizes the need for cooperation between European human rights institutions and member states in order to ensure effective implementation of the Court's decisions and recommendations.

Based on the analysis, the article offers recommendations for improving the normative and institutional framework of the European human rights protection system, taking into account modern challenges. These recommendations include regular review and updating of European human rights standards, strengthening the institutional capacity of human rights bodies, and developing special mechanisms for protecting the rights of vulnerable groups in situations of armed conflict and humanitarian crises.

The article concludes that the European human rights protection system plays a crucial role in ensuring compliance with international human rights standards in the context of modern challenges. However, its effectiveness depends on a number of factors, including adequate funding and staffing, cooperation with member states and civil society, and the development of preventive mechanisms. Further research in this area should focus on the analysis of the effectiveness of specific human rights protection mechanisms and the development of innovative approaches to human rights protection in conditions of instability.

Keywords: *human rights, European human rights protection mechanisms, armed conflicts, terrorism, humanitarian crises.*